

Naturminner i og ved Oslo Kommunes skoger i Lillomarka.

Av Håvard Pedersen. Første versjon 26. januar 2012.

Med naturminner menes her naturlige fjellhuler, jettegryter, spesielle lokale landskapsformasjoner andre punktgeologiske- og punktbotaniske fenomener.

(K) = Stedet er skiltet med Friluftsetatens/Bymiljøetatens kulturminneskilt.

N1. "Tolvmannshula"

Øst for Maridalsvannet. Kart: Solemskogen 164.

Langsgående sprekkdannelse i fjellet, hvor underforliggende bergart tydeligvis har erodert i større grad enn syenitten som ligger over. Kan gi ly for uvær for flere personer, derav navnet.

N2. "Wernerhula"

Solemskogen. Kart: Solemskogen 164.

Naturlig hule som har sitt navn etter familien som først bosatte seg i nedre delen av Kringlebekken veien like ovenfor. Sannsynligvis oppstått som følge av frostsprengning. Har stor åpning, men relativt grunn

Nå er huleåpningen helt skjult av gjenvekst,

N3. Jettegryte (K)

Solemskogen/Kringla. Kart: Solemskogen 164.

Trolig oppstått som følge av smeltevann som har dannet en foss i en bresprekk på slutten av siste istid. Ca en meter dyp, og ca 70 cm i diameter.

N4. "Bjørnehiet"

Småvannsdalen ved Rundhaugveien. Kart: Grefsenåsen 165.

Naturlig liten hule med liten åpning, men stor nok til å kunne krabbe inn, og har et lite rom med plass for 3-4 personer.

N5. Hule ved Trollvann.

Trollvann.. Kart: Grefsenåsen 165.

Sprekkformet svært kort hule akkurat på skogsveien opp til Trollvannstua. Trolig oppstått som følge av frostsprengning.

N6. Overhengende berg Grefsenåsen øst.

Grefsenkleiva. Kart: Grefsenåsen 165.

Underforliggende berg er i større grad blitt erodert bort enn det ovenforliggende, og den vesle stia som går her har fått et naturlig takoverbygg. Ligger som atkomstvei for kulturminnet Harald Grandes hytte.

N7. Øvre marine grense. (K)

Krysset Grefsenkollveien - Akebakkeskogen. Kart: Grefsenåsen 165.

Øvre marine grense strekker seg i åsene rundt hele byen i 220 m høyde over havet. På dette punktet er den godt synlig her som det er drevet grustak i løsmasser som er blitt avsatt i den tidligere havkanten.

N8. Stor heksekost i furutopp

Skogsveien Akebakken – Grefsenkleiva. Kart: Grefsenåsen 165.

Meget flott heksekost, den største jeg kjenner til i Oslos skoger i Lillomarka. (Fristilt flere ganger, senest 2009.)

N9. Øvre Disen pukkverk.

Isdammen/nord for Årvoll. Kart: Grefsenåsen 165.

Øvre Disen pukkverk ved parkeringsplassen ved Isdammen.

Etter at pukkverksdriften ble nedlagt i begynnelsen av 1960-årene, har fjellveggen bak vakt betydelig oppmerksomhet hos geologisk interesserte, også internasjonalt. Den rødlig bergarten i Nordmarkitt, er opprinnelig smeltemasse som har presset mot et "tak" av andre bergarter. Bruddstykker av dette taket innholdende bl.a. basalt- og rombeporfyrilava, er havnet som store blokker i smeltemassen, og avtegner seg som mørke felt i fjellveggen. Øvrige deler av taket er gjennom millioner av år erodert (slipt) bort, men rester finnes fortsatt i Grefsenåsen vest for berget her.

Johannes Dons

N10. Isdammen. Forkastning i fjellet.

Isdammen/nord for Årvoll. Kart: Grefsenåsen 165, og Årvollåsen 166.

I nordenden av tjernet stikker et lite svaberg ut hvor man tydelig kan se forkastninger i berget. Fjellet har sideforeskjøvet seg i forhold til en tett sprekk

Johannes Dons

N11. Steinbrudd i Årvollåsen (F)

Årvollåsen. Kart: Årvollåsen 166.

Dette er et fredet steinbrudd, som ble drevet for ca. 100 år siden. Den rødlige bergarten Grefsensyenitt (Grorudgranitt) har vært smeltetmasse som ble presset opp mot et "tak" av andre bergarter, uten å komme igjennom. Dette taket som var vel en km tykt, ble senere erodert (slipt) vekk, men bruddstykker er tilbake. I møtepunktet mellom smeltetmassen og øvrige bergarter oppsto kontaktmetamorfose, dvs. den sterke varmen (ca.1000 °C) påvirket det kalde fjellet. De opprinnelige mineralene i grensesonen mot smeltetmassen (magmaen) ble erstattet av nye (av samme eller annet slag) tilpasset den høye temperaturen. Bruddet viser kontaktmetamorfose mellom Grefsensyenitt, rombeporfyrilava og kalkstein. Bruk av hammer på fast fjell og løse steiner er forbudt.

N12. Glassberget.

Årvollåsen vestsiden. Kart: Årvollåsen 166.

Sjeldent stort svaberg til Lillomarka å være. Man måtte være tidlig ute skulle man finne en god plass i påskesola her i tidligere tider. Tidligere steinbrytning mot toppen. Har fått navnet sitt fra seinhøsten når vannet som ofte renner nedover fryser til is, og gjør hele berget ”glassaktig”.

Flott heksekost i furu litt sønnenfor toppen av Glassberget.

N13. Bergvegg i nedlagt pukkverk (”Karlsonfjellet”)

Nord for Tonsenhagen. Kart: Årvollåsen 166.

Vertikal diabasgang som skjærer tvers gjennom syenitten i endeveggen på gammelt steinbrudd.

N14. Bergvegg ved liten idrettsbane ”Sletta”.

Sandås/Rødtvet. Kart: Årvollåsen 166.

Innslutning av eldre bergart i form av en stor stein i gammelt steinbrudd i grorudgranitt (grefsensyenitt). Statens grunn ved Forsvarsbygg.

(N15-20. Reservennummer)

⋮
N21. "Slangegran".

Ved brei sti Breisjøen – Aurevann. Kart: Aurevann 167.
Yngre gran med meget deformert greinvekst. (Fristilling utført 2009.)

N31. "Røverhulene"

Røverkollen øst. Kart: Røverkollen 168.
To små naturlige huler på østsiden av Røverkollen. Den største kan gi plass for 3-4 stk.
Kanskje det var her røverne som var opphavet til kollens navn har gjemt seg en gang i tida?
Privat grunn.

